

มาตรการจำกัดการใช้สมาร์ทโฟน (smartphone) ในสถานศึกษาทั่วโลก และการประยุกต์ใช้ในบริบทประเทศไทย*

ปัจจุบันการห้ามใช้สมาร์ทโฟน (smartphone)^๑ ในโรงเรียนกำลังเป็นประเด็นที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกให้ความสำคัญ เนื่องจากความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบของสมาร์ทโฟนต่อพัฒนาการทางสติปัญญา สุขภาพจิต และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กและเยาวชน บทความนี้จะจัดทำการศึกษา มาตรการจำกัดการใช้สมาร์ทโฟนในสถานศึกษา เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการห้ามใช้สมาร์ทโฟนในโรงเรียน ในต่างประเทศ รวมถึงการศึกษาสถิติและเอกสารจากองค์กรระหว่างประเทศ เช่น UNESCO และ OECD พร้อมทั้งการเชื่อมโยงกับบริบทการศึกษาของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการ “Phone Off, Learning On โฟกัสการเรียนรู้ ผูกมือถือไว้กับครู” ของกรุงเทพมหานคร

๑. ข้อมูลขององค์การระหว่างประเทศ

๑.๑ รายงานของ Global Education Monitoring Report 2023 (GEM 2023)^๒

ในปี ค.ศ. ๒๐๒๓ GEM 2023 เรียกร้องให้โรงเรียนนำเทคโนโลยีมาใช้ในชั้นเรียนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งรวมถึงการใช้สมาร์ทโฟนอย่างมีระเบียบที่แน่ชัดเพื่อให้เหมาะสมทั้งในชั้นเรียนและในโรงเรียนด้วย^๓ อย่างไรก็ตาม รายงานดังกล่าวมีการระบุถึงผลกระทบด้านลบและอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของการใช้สมาร์ทโฟน ดังนี้^๔

(ก) การรบกวนสมาธิ ระบุว่าการใช้เทคโนโลยีมากเกินไปมีความเชื่อมโยงเชิงลบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพียงแค่มีอุปกรณ์เคลื่อนที่อยู่ที่ใกล้ตัวก็สามารถทำให้นักเรียนเสียสมาธิและส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ได้ และเมื่อนักเรียนใช้สมาร์ทโฟนในกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนในห้องเรียน อาจต้องใช้เวลานานถึง ๒๐ นาทีกว่าจะสามารถกลับมาจดจ่อกับสิ่งที่กำลังเรียนอยู่ได้

(ข) ปัญหาความปลอดภัยและสุขภาพ ระบุว่า การเข้าถึงสมาร์ทโฟนและอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ (Cyberbullying) มากขึ้น นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีที่เกินขีดจำกัดที่เหมาะสมยังส่งผลเสียต่อสุขภาพกายและจิตใจของเด็ก

โดยนางสาวฉันทิมา บวรจจิตร ผู้อำนวยการฝ่ายค้นคว้าและเปรียบเทียบกฎหมาย กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เผยแพร่วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๙

**บทความในเว็บไซต์เป็นผลงานทางวิชาการของผู้เขียน เว็บไซต์ LawforASEAN/สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วย

^๑สะกดตามข้อมูลคำทับศัพท์ของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา <<https://transliteration.orst.go.th/>>

^๒Global Education Monitoring Report คือ รายงานการติดตามผลการศึกษาทั่วโลก จัดทำโดย UNESCO ซึ่งได้รับการเผยแพร่เป็นประจำทุกปี เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG4) ด้านการศึกษา ที่มุ่งเน้นการศึกษาระดับคุณภาพที่เท่าเทียมและทั่วถึงภายในปี ค.ศ. ๒๐๓๐

^๓เมื่อยูเนสโกเรียกร้องการห้ามใช้โทรศัพท์ในชั้นเรียน และความเคลื่อนไหวของโรงเรียนทั่วโลก <<https://knowledgeportal.okmd.or.th/article/673acc39a5eba>> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๙

^๔Global Education Monitoring Report 2023, Technology in education: A Tool on Whose Terms? หน้า ๓ หน้า ๑๐ หน้า ๘๓-๘๔ หน้า ๑๕๕ หน้า ๑๕๘-๑๕๙

< <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000385723>> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๙

นอกจากนี้ รายงานดังกล่าวระบุว่า มีหลายประเทศที่มีการกำหนดมาตรการจำกัดการใช้สมาร์ทโฟนในสถานศึกษาแล้ว เช่น บังกลาเทศ สั่งห้ามทั้งนักเรียนและครูนำโทรศัพท์มือถือเข้าห้องเรียน หากิจสถานและอูซเบกิสถานมีกฎหมายสั่งห้ามหรือกำหนดให้ปิดอุปกรณ์ดิจิทัลเมื่อเข้าโรงเรียน และฝรั่งเศสมีกฎหมายห้ามใช้สมาร์ทโฟน ยกเว้นสำหรับนักเรียนบางกลุ่ม เช่น ผู้พิการ หรือเมื่อใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ตลอดจนระบุว่า จากงานวิจัยในเบลเยียม สเปน และสหราชอาณาจักร พบว่าการสั่งห้ามใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนช่วยให้ผลการเรียนดีขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ

๑.๒ ข้อมูลของ OECD

ข้อมูลโครงการ Programmed for International Student Assessment (PISA)^๕ ของ OECD ปี ค.ศ. ๒๐๒๒ และรายงานเรื่อง “Students, digital devices and success ของ OECD ปี ค.ศ. ๒๐๒๔”^๖ ซึ่งได้มาจากการสำรวจทักษะด้านคณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนอายุ ๑๕ ปี ในประเทศกลุ่ม OECD จากระบบการศึกษาทั้งหมด ๘๑ แห่งทั่วโลก โดยมีสาระสำคัญในประเด็นเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล ดังนี้

๑. ผลกระทบต่อการเรียนรู้และการรบกวนในห้องเรียนของอุปกรณ์ดิจิทัล

นักเรียนร้อยละ ๖๕ รายงานว่า ในบทเรียนคณิตศาสตร์ถูกรบกวนจากการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล และร้อยละ ๕๙ ระบุว่าเสียสมาธิเนื่องจากนักเรียนคนอื่นใช้อุปกรณ์ดิจิทัล และนักเรียนที่ถูกรบกวนจากเพื่อนที่ใช้อุปกรณ์ดิจิทัลมีคะแนนคณิตศาสตร์ต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ การใช้อุปกรณ์**เพื่อความบันเทิง**ในโรงเรียนมากกว่า ๑ ชั่วโมงต่อวัน ส่งผลลบต่อคะแนนสอบอย่างมาก ในขณะที่การใช้อุปกรณ์**เพื่อการเรียน** ๑-๕ ชั่วโมงต่อวัน อาจส่งผลดีมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ใช้เลย

๒. ความเสี่ยงและความเป็นอยู่ที่ดี

การใช้อุปกรณ์ดิจิทัลทำให้นักเรียนเสี่ยงต่อเรื่องดังต่อไปนี้ การถูกกลั่นแกล้งทางออนไลน์ (Cyberbullying) การเข้าถึงเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมหรือรุนแรง การละเมิดความเป็นส่วนตัว และการฉ้อโกงออนไลน์ นอกจากนี้ หากใช้เวลาหน้าจอมากเกินไปทำให้มีปัญหาด้านสุขภาพจิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้สัมพันธ์กับอาการวิตกกังวลและซึมเศร้า โดยนักเรียนร้อยละ ๔๓ รู้สึกประหม่าหรือวิตกกังวลเมื่อไม่มีโทรศัพท์อยู่ใกล้ตัว ซึ่งกลุ่มนี้มักมีคะแนนสอบต่ำกว่าและมีความพึงพอใจในชีวิตน้อยกว่า รวมถึงมีปัญหาด้านสุขภาพกาย กล่าวคือ การใช้เทคโนโลยีมากเกินไปเบียดบังเวลาในการทำกิจกรรมทางร่างกาย โดยใน

^๕Programmed for International Student Assessment (PISA) เป็นโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ ริเริ่มโดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development หรือ OECD) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาในการเตรียมความพร้อมให้ประชาชนมีศักยภาพหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง โดย PISA เน้นการประเมินสมรรถนะของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ความรู้และทักษะในชีวิตจริงมากกว่าการเรียนรู้ตามหลักสูตรในโรงเรียน ปัจจุบันนี้มีประเทศจากทั่วโลกเข้าร่วมโครงการมากกว่า ๗๐ ประเทศ

<<https://www.pisacenterobec.org/about-me/>> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๙

^๖Students, digital devices and success โดย OECD Directorate for Education and Skills <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/05/students-digital-devices-and-success_621829ff/9e4c0624-en.pdf> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๙

สหภาพยุโรปมีเด็กอายุ ๑๕ ปี เพียงร้อยละ ๑๔ ที่ออกกำลังกายตามเกณฑ์ที่ WHO แนะนำ (อย่างน้อย ๖๐ นาทีต่อวัน)

๓. นโยบายการจัดการและมาตรการห้ามใช้โทรศัพท์

การห้ามใช้สมาร์ทโฟนในโรงเรียนสามารถช่วยลดการรบกวนได้ แต่อุปสรรคสำคัญคือการบังคับใช้ เพราะแม้ในโรงเรียนที่มีกฎหมายห้าม แต่นักเรียนร้อยละ ๒๙ ยังคงแอบใช้อุปกรณ์ดิจิทัลวันละหลายครั้ง อย่างไรก็ตาม แม้อุปกรณ์ดิจิทัลจะช่วยสร้างโอกาสการเรียนรู้และสนับสนุนนักเรียนที่มีความบกพร่อง แต่ความท้าทายคือการควบคุมไม่ให้นักเรียนใช้เพื่อความบันเทิงหรือการทำหลายอย่างพร้อมกัน (Multitasking) จนทำให้เสียสมาธิ

๒. กรณีศึกษาประเทศไทย: “โครงการ Phone Off, Learning On”^๗

๒.๑ เหตุผลและความเป็นมา

ในวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๙ กรุงเทพมหานครได้ประกาศมาตรการเชิงรุกในการควบคุมและกำกับการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล (โทรศัพท์เคลื่อนที่และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์) ภายในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด ๔๓๗ แห่ง ภายใต้โครงการ “Phone Off, Learning On โฟกัสการเรียนรู้ ฝากมือถือไว้กับครู” เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และป้องกันผลกระทบด้านสุขภาพและพฤติกรรมจากการใช้งานหน้าจอเกินความจำเป็น

โดยมีเหตุผลสำคัญในการควบคุม คือเยาวชนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนน้อยลง สนใจในการเรียนน้อยลง เด็กใช้ชีวิตในโลกเสมือนเยอะ มีภาวะอ้วนมากขึ้นเนื่องจากไม่ออกกำลังกาย ทั้งนี้ สอดคล้องกับรายงาน UNESCO GEM ในประเด็นที่เชื่อมโยงกับปัญหาโทรศัพท์เคลื่อนที่และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์กับเด็ก ดังนั้น เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงได้เกิดมาตรการดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในรายวิชาที่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ดิจิทัล ครูในแต่ละวิชา ก็จะเป็นผู้อนุญาต ส่วนในกรณีฉุกเฉินก็มีไลน์หรือเบอร์โทรศัพท์ที่ผู้ปกครองสามารถติดต่อในกรณีจำเป็นได้ โดยจะใช้มาตรการนี้ในปีการศึกษาหน้า (พฤษภาคม ๒๕๖๙)

๒.๒ หลักการ

โครงการ Phone Off, Learning On โฟกัสการเรียนรู้ ฝากมือถือไว้กับครู มีหลักการสำคัญ ๓ ประการ ดังนี้

- ๑) การเรียนรู้ต้องมีจุดมุ่งหมาย: สนับสนุนให้ใช้อุปกรณ์ดิจิทัลเป็น “เครื่องมือการเรียนรู้” ภายใต้การดูแลของครูผู้สอนในคาบเรียนที่เหมาะสม แทนการใช้งานเพื่อความบันเทิงอย่างไร้ทิศทาง
- ๒) สุขภาวะและพัฒนาการทางสังคม: กำหนดเขตปลอดดิจิทัล (Digital-Free Zone) ในบางช่วงเวลา เช่น พักเที่ยง หรือพื้นที่ส่วนรวม เพื่อกระตุ้นให้ได้แก่นักเรียนมีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ออกกำลังกาย และพักสายตาจากหน้าจอ
- ๓) ความปลอดภัยทางไซเบอร์: สร้างระบบเฝ้าระวังเพื่อป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ (Cyberbullying) และการเข้าถึงเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมในสถานศึกษา

^๗“Phone Off, Learning On” กทม. ชวนเด็กละโลกเสมือน แล้วฝากมือถือไว้กับครู ประกาศมาตรการควบคุมการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลในโรงเรียน สร้างสมดุลการเรียนรู้ และสุขภาวะที่ดีแก่ผู้เรียน <<https://pr-bangkok.com/?p=584005>> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๙

๒.๓ ผลลัพธ์จากโรงเรียนนาร่อง

กรุงเทพมหานครได้ทดลองใช้มาตรการดังกล่าวในโรงเรียน ๑๐ แห่ง ที่มีการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา โดยเน้นความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครู และผู้ปกครอง ซึ่งผลการทดลองเบื้องต้น ผู้ปกครองมีความพึงพอใจสูงขึ้น นักเรียนตั้งใจเรียนขึ้น ลดภาระการดูแลการบ้าน นักเรียนมีสมาธิและผลการเรียนดีขึ้น มีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาโทรศัพท์ โดยมีค่าใช้จ่ายในการจัดหากล่องเก็บพร้อมกุญแจ ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามได้ดี ขอใช้มือถือในช่วงพักบ้าง ไม่กังวลเรื่องสูญหายหรือขำรดเพราะเก็บในที่ปลอดภัย มีปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อน ใช้เวลาพักทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น สนทนา เข้าห้องสมุด และกิจกรรมอื่น ๆ

๓. ตัวอย่างมาตรการของต่างประเทศ

๓.๑ ฝรั่งเศส

ในช่วงปี ค.ศ. ๒๐๑๘ ฝรั่งเศสมีการแก้ไขมาตรา L๕๑๑-๕ แห่งประมวลกฎหมายการศึกษา (Le code de l'éducation) ห้ามนักเรียนในระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้โทรศัพท์มือถือหรืออุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์อื่นใดในโรงเรียน รวมถึงระหว่างกิจกรรมการศึกษาใด ๆ ที่จัดขึ้นนอกบริเวณโรงเรียน ยกเว้นในกรณีพิเศษเพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษา และในสถานที่ที่โรงเรียนอนุญาตไว้อย่างชัดเจน^๔ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการลดสิ่งรบกวน เพิ่มผลการเรียน และส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างนักเรียน ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๙ สภาผู้แทนราษฎรได้ผ่านกฎหมายที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการห้ามเด็กอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี ใช้โซเชียลมีเดียและห้ามใช้

^๔Article L511-5 Version effective since August 6, 2018 (Amended by Law No. 2018-698 of August 3, 2018 - art. 1)

The use of a mobile phone or any other electronic communication device by a student is prohibited in preschools, elementary schools, and middle schools, and during any educational activity taking place outside the school premises, except in circumstances, particularly for educational purposes, and in locations where the school's internal regulations expressly permit it.

In high schools, the internal regulations may prohibit a student's use of the devices mentioned in the first paragraph in all or part of the school premises, as well as during activities taking place outside the school.

This article does not apply to equipment that students with a disability or a debilitating health condition are authorized to use under the conditions set forth in Chapter I of Title V of Book III of this part.

Failure to comply with the rules established pursuant to this article may result in the confiscation of the device by administrative, teaching, educational, or supervisory staff. The internal regulations specify the procedures for its confiscation and return.

<https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000037286581> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๙ (หมายเหตุ: ต้นฉบับเป็นภาษาฝรั่งเศส/คำแปลนี้ไม่ใช่คำแปลทางการ)

โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย^๙ ซึ่งเดิมเป็นเพียงระเบียบที่ออกในระดับโรงเรียน ทั้งนี้ ร่างกฎหมายฉบับนี้อยู่ระหว่างการเสนอเข้าสู่การพิจารณาของวุฒิสภา โดยหากผ่านการพิจารณาจะมีผลใช้บังคับในวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๙

๓.๒ เกาหลีใต้

โรงเรียนหลายแห่งในเกาหลีใต้มีข้อจำกัดเกี่ยวกับการใช้สมาร์ทโฟนอยู่แล้ว แต่เป็นมาตรการที่กำหนดในระดับโรงเรียน ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ. ๒๐๒๕ รัฐสภาเกาหลีใต้ได้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๐-๕ แห่งรัฐบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐานและมัธยมศึกษา (Elementary and Secondary Education Act) บัญญัติห้ามใช้สมาร์ทโฟนในห้องเรียน^{๑๐} โดยมีผลใช้บังคับในวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๙ ซึ่งเป็นการสร้างมาตรฐานกลางในการควบคุมการใช้สมาร์ทโฟนในห้องเรียน

รัฐบัญญัติดังกล่าวมีสาระสำคัญ^{๑๑} เป็นการห้ามนักเรียนใช้อุปกรณ์อัจฉริยะ เช่น โทรศัพท์มือถือ ระหว่างการเรียน ยกเว้นได้รับอนุญาตจากผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในกรณี

- (ก) ใช้เป็นอุปกรณ์ช่วยเหลือสำหรับนักเรียนผู้มีความพิการหรือผู้ที่ต้องการการศึกษาพิเศษ
- (ข) ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษา หรือ
- (ค) ใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน

^๙France's Assemblée Nationale approves social media ban for under-15s
<https://www.lemonde.fr/en/france/article/2026/01/27/french-lawmakers-approve-social-media-ban-for-under-15s_6749844_7.html> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๙

^{๑๐}Smartphones, digital devices to be banned in school classrooms next March,
<<https://www.koreatimes.co.kr/southkorea/society/20250828/smartphones-digital-devices-to-be-banned-in-school-classrooms-next-march>> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๙

^{๑๑}Elementary and Secondary Education Act

Article 20-5 (Restrictions on the Use of Smart Devices on School Grounds, etc.)

1. Students shall not use smart devices, such as mobile phones (hereinafter referred to as “smart devices”), during class. However, smart devices may be used during class in any of the following cases where permitted by the head of the school and teachers:

1. When used as an assistive device by students with disabilities or those requiring special education.

2. When used for educational purposes

3. When used for responding to emergency situations, etc.

2. The head of the school and teachers may restrict the use and possession of smart devices within the school if necessary for the protection of students' right to learn and for teachers' educational activities.

3. In cases where the use or possession of smart devices on campus is restricted pursuant to Paragraph 2, necessary matters such as restriction standards and methods, and types of smart devices, may be determined by school regulations.

[This Article was newly inserted on Sep. 16, 2025.]

[Formerly Article 20-5 was moved to Article 20-6 <September 16, 2025>]

<<https://www.law.go.kr/%EB%B2%95%EB%A0%B9/%EC%B4%88%C2%B7%EC%A4%91%EB%93%B1%EA%B5%90%EC%9C%A1%EB%B2%95>> (หมายเหตุ: ต้นฉบับเป็นภาษาเกาหลี/คำแปลนี้ไม่ใช่คำแปลทางการ)

นอกจากนี้ กำหนดว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนอาจจำกัดการใช้และการครอบครองอุปกรณ์อัจฉริยะภายในโรงเรียน หากจำเป็นเพื่อคุ้มครองสิทธิในการเรียนรู้ของนักเรียนและกิจกรรมทางการศึกษาของครูผู้สอน ทั้งนี้ โรงเรียนอาจออกระเบียบเกี่ยวกับมาตรฐานและวิธีการจำกัดการใช้หรือการครอบครองโทรศัพท์มือถือในโรงเรียนได้ เช่น การกำหนดให้เก็บโทรศัพท์ก่อนเข้าเรียน การห้ามใช้ทั้งวันหรือการอนุญาตให้ใช้เฉพาะช่วงพัก รวมถึงการกำหนดให้ครูมีอำนาจในการตัดเตือน ยึดอุปกรณ์ชั่วคราว หรือลงโทษทางวินัยตามระเบียบโรงเรียน

อย่างไรก็ดี ในการออกกฎหมายดังกล่าวมีข้อโต้แย้งอย่างมากว่าอาจเป็นการขัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก รวมถึงละเมิดสิทธิทางดิจิทัลและสิทธิในการศึกษาของนักเรียน กล่าวคือ ขัดขวางไม่ให้วัยรุ่นเรียนรู้ที่จะตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบด้วยตนเอง และทำให้เสียโอกาสในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมดิจิทัล^{๑๒} นอกจากนี้ ยังมีประเด็นด้วยว่า การบัญญัติให้โรงเรียนออกระเบียบกำหนดมาตรฐานและวิธีการจำกัดการใช้หรือการครอบครองโทรศัพท์มือถือในโรงเรียนได้เอง เป็นการทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างโรงเรียนที่อาจกำหนดระเบียบที่ผ่อนคลายน้อยกว่าอีกโรงเรียนหนึ่ง ซึ่งอาจทำให้เกิดการร้องเรียนหรือความวุ่นวายได้

๓.๓ สหราชอาณาจักร

จากเอกสาร Research Briefing เรื่อง Mobile phones in schools (England) โดย Robert Long ของ House of Common Library^{๑๓} สรุปได้ดังนี้

(ก) มาตรการ

อังกฤษ: ไม่มีกฎหมายหรือข้อบังคับห้ามใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนโดยตรง แต่โรงเรียนมีอำนาจในการสั่งห้ามได้ โดยในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๒๐๒๔ รัฐบาลอังกฤษได้ออกแนวทางปฏิบัติแบบไม่บังคับ (Non-statutory guidance) แนะนำให้โรงเรียนออกนโยบายห้ามใช้โทรศัพท์มือถือและอุปกรณ์อัจฉริยะอื่น ๆ ทั้งวัน รวมถึงช่วงพักด้วย โดยมีข้อแนะนำให้โรงเรียนนำไปใช้หลายรูปแบบ เช่น ห้ามนำโทรศัพท์เข้าโรงเรียน เก็บไว้ในที่ปลอดภัยที่นักเรียนเข้าถึงไม่ได้ระหว่างวัน หรืออนุญาตให้พกไว้ได้แต่ห้ามใช้

สกอตแลนด์: ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๒๐๒๔ รัฐบาลออกแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้โทรศัพท์มือถือสำหรับโรงเรียนในสกอตแลนด์ (Mobile phones: guidance for Scotland's schools)^{๑๔} โดยให้อาจารย์ใหญ่เป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจใช้มาตรการต่าง ๆ ในโรงเรียน

^{๑๒}South Korea to ban mobile phones in school classrooms

<<https://www.canadianaffairs.news/2025/09/01/south-korea-to-ban-mobile-phones-in-school-classrooms/>> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๙

^{๑๓}Mobile phones in schools (England) ลงวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

<<https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-10241/CBP-10241.pdf>> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๙

^{๑๔}Mobile phones: guidance for Scotland's schools

<<https://www.gov.scot/publications/mobile-phone-guidance-scotlands-schools/>> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๙

เวลส์: ในเดือนกันยายน ค.ศ. ๒๐๒๕ รัฐบาลเวลส์เผยแพร่ชุดเครื่องมือด้านพฤติกรรม (behavior toolkit) เพื่อสนับสนุนโรงเรียนในด้านต่าง ๆ รวมถึงเรื่องการใช้โทรศัพท์มือถือ โดยให้โรงเรียนเป็นผู้ตัดสินใจเองตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีที่ใช้

ไอร์แลนด์เหนือ: ในเดือนกันยายน ค.ศ. ๒๐๒๔ กระทรวงศึกษาธิการของไอร์แลนด์เหนือได้เผยแพร่แนวทางสำหรับโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้โทรศัพท์มือถือและอุปกรณ์ที่คล้ายคลึงกันส่วนตัวของนักเรียนในระหว่างวันเรียน (Guidance for Schools on Pupils' Personal Use of Mobile Phones and other Similar Devices During the School Day) แนวทางดังกล่าวระบุว่า โรงเรียนแต่ละแห่งสามารถกำหนดนโยบายและขั้นตอนการใช้โทรศัพท์มือถือได้เอง และในทางกฎหมายแล้ว เรื่องนี้เป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการบริหารและครูใหญ่ของแต่ละโรงเรียน อย่างไรก็ตาม แนวทางจากกระทรวงศึกษาธิการแนะนำว่าควรจำกัดการใช้โทรศัพท์มือถือของนักเรียนในระหว่างวันเรียนสำหรับนักเรียน ซึ่งรวมถึงช่วงพักกลางวันและช่วงพักก่อน ทั้งนี้ ในเดือนกันยายน ค.ศ. ๒๐๒๕ ไอร์แลนด์เหนือได้มีโครงการนำร่องปลอดโทรศัพท์ในโรงเรียน ๙ แห่ง^{๑๕} เพื่อสำรวจประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นจากการจำกัดการใช้โทรศัพท์มือถือในระหว่างวันเรียน โครงการนำร่องนี้มีกำหนดดำเนินการจนถึงเดือนมีนาคม ค.ศ. ๒๐๒๖ โดยจะมีการรายงานผลในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๒๐๒๖

(ข) งานศึกษาวิจัย

มีงานวิจัยในสกอตแลนด์พบว่าการใช้โซเชียลมีเดียส่งผลเสียต่อพฤติกรรม เช่น การแอบถ่ายภาพหรือวิดีโอเหตุการณ์ความขัดแย้ง หรือการกลั่นแกล้งกันทางออนไลน์ที่ลามมาถึงในโรงเรียน^{๑๖} สำหรับในมุมมองของสาธารณชน จากผลสำรวจจาก YouGov พบว่าผู้ใหญ่ในอังกฤษจำนวนร้อยละ ๗๙ เห็นด้วยว่าควรห้ามใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนระหว่างวันเรียน

๓.๔ จีน

ประเทศจีนมองว่าการติดอินเทอร์เน็ตของเด็กเป็นปัญหาใหญ่ ซึ่งจะต้องได้รับการแก้ไขด้วยกฎระเบียบที่เข้มงวด ในปี ค.ศ. ๒๐๒๑ กระทรวงศึกษาธิการของจีนได้ออก Notice from the General Office of the Ministry of Education on Strengthening the Management of Mobile Phones for Primary and Secondary School Students โดยสั่งห้ามใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันอันตรายต่อสายตา ช่วยให้นักเรียนมีสมาธิ ป้องกันการติดอินเทอร์เน็ต/เกม และส่งเสริมสุขภาพกายและจิตที่ดีของนักเรียน โดยมีสาระสำคัญดังนี้^{๑๗}

^{๑๕}Givan welcomes start of phone-free school pilot

<<https://www.education-ni.gov.uk/news/givan-welcomes-start-phone-free-school-pilot>> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

^{๑๖}Mobile phones in schools (England) ลงวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๘, หน้า ๕-๘

^{๑๗}<https://www.chinalawtranslate.com/en/quicktack-moe-blocks-phones-in-schools/> แปลและสรุปจาก http://www.moe.gov.cn/srcsite/A06/s7053/202101/t20210126_511120.html, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

๑. ข้อจำกัดในโรงเรียน นักเรียนสามารถนำโทรศัพท์มือถือมาที่โรงเรียนได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ปกครองว่ามีความจำเป็นอย่างแท้จริงเท่านั้น ถึงกระนั้นก็ยังห้ามนำโทรศัพท์เข้าไปในห้องเรียน โดยเจ้าหน้าที่โรงเรียนจะเป็นผู้ดูแลรักษา

- เพื่อตระหนักถึงความจำเป็นที่ผู้ปกครองต้องติดต่อกับนักเรียน โรงเรียนสามารถพิจารณาการใช้โทรศัพท์สาธารณะในโรงเรียน หรือสร้างบัตรประจำตัวนักเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่มีฟังก์ชันการสื่อสาร

- ครูต้องไม่ให้การบ้านผ่านทางโทรศัพท์มือถือ หรือห้ามกำหนดให้ใช้โทรศัพท์ในการทำ การบ้าน

๒. โรงเรียนต้องให้ความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักรู้ และวินัยในตนเองด้านออนไลน์ของนักเรียน และแจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงอันตรายจากการใช้โทรศัพท์มากเกินไปของเด็ก

๓. รัฐบาลระดับท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการบังคับใช้และตรวจสอบให้แน่ใจว่าโรงเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบ

จากสถิติในปี ค.ศ. ๒๐๒๓ พบว่า จีนมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่อายุต่ำกว่า ๑๘ ปี จำนวน ๑๙๖ ล้านคน คิดเป็นอัตราการร้อยละ ๙๗.๓ ของผู้ใช้ และโดยที่โรงเรียนต่าง ๆ เห็นว่าการใช้เวลาอยู่หน้าจอนานเกินไปส่งผลเสียต่อสมาธิ ผลการเรียน และสุขภาพจิต จึงทำให้มีการบังคับใช้มาตรการห้ามใช้โทรศัพท์อย่างเข้มงวดมากขึ้น แต่กระนั้นเด็กนักเรียนจำนวนมากก็ยังพยายามหาทางฝ่าฝืนกฎ โดยการแอบนำโทรศัพท์เข้าไปใช้ในโรงเรียน โดยซ่อนไว้ในอุปกรณ์ที่ตรวจจับได้ยาก ซึ่งอุปกรณ์ซ่อนโทรศัพท์นี้สามารถหาซื้อได้ง่ายทางออนไลน์^{๑๘} ซึ่งเรื่องนี้เป็นประเด็นที่โรงเรียนในจีนมีความวิตกกังวลมากและกำลังพยายามหาทางแก้ไข

๔. การวิเคราะห์ผลกระทบและข้อเสนอแนะ^{๑๙}

๔.๑ การวิเคราะห์ผลกระทบ

การกำหนดมาตรการห้ามใช้สมาร์ทโฟนหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในโรงเรียนส่งผลกระทบต่อในแง่ดีต่อตัวนักเรียนดังนี้

(ก) มาตรการห้ามใช้โทรศัพท์มือถือในห้องเรียน เป็นการดึงให้เด็กกลับมีสมาธิจดจ่อกับการเรียนและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อระดับสติปัญญาและผลการเรียนในระยะยาว

(ข) การห้ามใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนเป็นการลดโอกาสในการแอบบันทึกภาพเพื่อนเพื่อนำไปกลั่นแกล้งทางออนไลน์ โดยในหลายประเทศรายงานว่าเมื่อไม่มีโทรศัพท์มือถือทำให้การกลั่นแกล้งทางออนไลน์และการปะทะกันทางอารมณ์ในห้องเรียนลดลงอย่างเห็นได้ชัด

^{๑๘}To Dodge Phone Bans, Chinese Students Hide Them in Plain Sight
<<https://www.sixthtone.com/news/1016547>> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

^{๑๙}Principals See Many Benefits of Cell Phone Policies, but Youth Remain Skeptical
<https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA3988-2.html> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๙

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

(ก) รัฐสมควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาที่จัดเก็บอุปกรณ์ดิจิทัลอย่างปลอดภัย เช่น ตู้ล็อกเกอร์ หรือช่องจัดเก็บ เพื่อลดความกังวลและภาระความรับผิดชอบของครู

(ข) โรงเรียนต้องมีความยืดหยุ่นในการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลตามความจำเป็น เช่น การกำหนดข้อยกเว้นสำหรับผู้จำเป็น หรือการพิจารณาว่าการห้ามตลอดวันเรียนอาจเหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมและมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควรอนุญาตให้ใช้ในช่วงพักเพื่อฝึกความรับผิดชอบส่วนบุคคล

(ค) โรงเรียนควรจัดให้มีช่องทางหรือวิธีการสื่อสารกับผู้ปกครองในกรณีฉุกเฉินให้ชัดเจน เพื่อไม่ให้ผู้ปกครองรู้สึกกังวลเมื่อติดต่อบุตรหลานไม่ได้

(ง) โรงเรียนต้องมีการสร้างกิจกรรมขึ้นมาทดแทน เช่น ลานกีฬา ชมรมดนตรี หรือพื้นที่สร้างสรรค์อื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสได้รู้จักพื้นที่ที่สนุกสนานในโลกแห่งความเป็นจริง

(จ) ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น แม้โรงเรียนจะกำหนดห้ามแต่ก็ต้องไม่ปิดกั้นการเรียนรู้ โดยต้องมีกระบวนการหรือกำหนดเป็นชั่วโมงเรียนหรือช่วงเวลาแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้รู้เท่าทันสื่อดิจิทัลด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กสามารถใช้ชีวิตและเอาตัวรอดกับสื่อดิจิทัลได้ในอนาคต

๕. บทสรุป

จากมาตรการห้ามใช้โทรศัพท์มือถือในโรงเรียนทั่วโลกสะท้อนแนวโน้มของระบบการศึกษาในยุคปัจจุบันที่หันมาให้ความสำคัญกับ “คุณภาพของการเรียนรู้” มากกว่าความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลจำนวนมากเพียงอย่างเดียว โดยมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างสมาธิ รวมถึงการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนในโลกความเป็นจริง

ในบริบทของประเทศไทย โครงการ “Phone Off, Learning On” ของกรุงเทพมหานครเป็นตัวอย่งที่น่านสนใจของการเริ่มใช้มาตรการดังกล่าวในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะผลลัพธ์จากโรงเรียนนำร่องที่ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองและครู สะท้อนให้เห็นถึงการตื่นตัวของสังคมไทยต่อความจำเป็นในการสร้างสมดุลทางดิจิทัลให้กับเด็กและเยาวชน

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของมาตรการนี้มีได้วัดจากการที่นักเรียนนำโทรศัพท์มือถือไปฝากไว้กับครูเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถของสถานศึกษาในการดึงความสนใจของเด็กในยุคดิจิทัลให้กลับมาอยู่กับการเรียนรู้ในโลกของความเป็นจริง ความสามารถในการเสริมสร้างสมาธิให้กับเด็ก และการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน อันนำไปสู่การพัฒนาการทางสติปัญญา สุขภาพกาย และสุขภาพจิต

ขณะเดียวกัน การดำเนินมาตรการดังกล่าวจำเป็นต้องทำควบคู่ไปกับการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อและโลกออนไลน์ เพื่อให้เด็กสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ปลอดภัย และสร้างสรรค์ในระยะยาว